

ληθινὰ τὸ παρασταίνει σὰν ἓνα παραστρατισμένο φιλοσοφικὸ μισογύναικο. Ἀπ' ὅλους ὅσοι συναπαντιοῦνται σ' αὐτὸ τὸ σπίτι γύρω ἀπὸ τὸ τραπέζι τοῦ πόκερ, πού οἱ περισσότεροὶ δείχνουν γιὰ διεφταρμένες ψυχὲς ξεφυλισμένης κοινωνίας, ἡ Λιλὴ προσέχει μ' ἓνα πρωτόφαντο αἶσθημα ἀγάπης τὸν κ. Ἀγγελὸ Παλμιέρη, ἑκκουσμένο δικηγόρο καὶ ἀνθρωπογεμὰτο καλὸσύνῃ πού λατρεῖ τὴ γυναῖκα τοῦ Χρηστίνᾳ καὶ τὰ δύο μικρὰ παιδιὰ του. Ἐρχεται ὥρα πού ἡ Λιλὴ ἀνδραγαδίζει ἀπὸ τὴ μολεμένη ἀτμοσφαῖρα, τοῦ σπιτιοῦ τῆς ἑομολογίεται τὴν ἀγάπην τῆς στὸν κ. Παλμιέρη, μὰ αὐτὸς τῆς φέρνεται στοργικὰ σὰν πατέρα, γλήγορα ὅμως ἀναγκάζεται σοβαρὰ νὰ τὴν προσέξῃ ὅταν ἡ ἴδια Λιλὴ τὸν φέρνει σπῆτι τοὺς μὲν μέρη γιὰ νὰ πιάσῃ μὲ τὰ μάτια τοῦ τὴ λατρεμένη τοῦ Χρηστίνᾳ στὴν ἀγκαλιά τοῦ πολιτευομένου κ. Νάρδῃ. Ὁ Παλμιέρης χωρίζει τὴ γυναῖκα του, παίρνει στὸ δικό του σπίτι τὴ Λιλὴ καὶ τελειώνει τὸ δράμα.

*

Τὸ ἔργο ἀρχίζει μὲ μιὰ κουθέντα τῆς μητέρας τῆς Λιλῆς κυρίας Ἀντρομάχης Φερρέρα πρὸς τὸν κ. Μίλτο Βέγα, ἓνα πρόσωπο πού δὲν ἔχει λόγον στὸ δράμα παρὰ γιὰ νὰ εὐκολύνῃ τὴν οἰκονομία τοῦ συγγραφέα στὸ μαστόρεμα τῶ σκηνῶν. Ἐτσι λοιπὸν μαθαίνουμε, σὰ νὰ διαβάζουμε τυπωμένο πρόλογο, ὅλα τὰ πρόσωπα τοῦ δραματοῦ μὲ τὸ χαραχτήρα τοῦ καθενᾶ, τὰ ἰδιαιτέρᾳ του καὶ τὰ οἰκογενειακά του. Ὁ συγγραφέας ἀντὶ νὰ μᾶς δώσῃ νὰ τὰ νοιώσουμε μοναχοὶ μᾶς πάνου στὴ δράση, φωνάζει σὰν πανοραματῆς τί παρασταίνει ἡ κάθε εἰκόνα, ὁ κάθε τύπος πού μᾶς παρουσιάζει στὸ κάθε πρόσωπο. Τεχνικὸ ἐλάττωμα ἀπὸ τὰ πῦρ σπουδαία. Ὅταν παρακάτω ὁ συγγραφέας θέλει νὰ ἀφήσῃ μόνους τὸν Παλμιέρη μὲ τὴ Λιλὴ γιὰ νὰ γίνῃ ἡ ἑομολόγησις τῆς ἀγάπης, δίδωκεν τ' ἄλλα πρόσωπα χωρὶς καμιά δικιολογία, λέγοντας μὲ τὸ στόμα τῆς κυρίας Φερρέρα «Πάμε στὸ σαλονάκι νὰ πάρουμε κατὶ», μὲ μιὰ ἀφέλεια χαρακτηριστικὴ γιὰ τὴν περιφρόνησιν καὶ πρὸς τὸ σκηνικὸ ἀρραβῆτα ἀκόμα. Τεχνικὸ ἐλάττωμα ἀπὸ τὰ πῦρ σπουδαία, πού τὸ διακρίνει κανένας σὲ ὅλο τὸ δράμα ἀπ' τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος, στὸ ξετύλιμα τῆς κάθε σκηνῆς.

Ἄλλου ἔχει ἐρωτικὴ σκηνὴ μὲσα στὸ σαλόνι μπροστὰ σὲ πλῆθος κόσμου, τὴν ὥρα π. χ. πού ἡ Χρηστίνᾳ δίνει ραντεβού στὸν κ. Νάρδῃ. Ἄλλου

ἔχει μιὰ ἀκατανόητη φλυαρία τῆς Λιλῆς μὲ δύο ἄλλες φιλενάδες τῆς, ἡ καλλίτερα ἓνα ἀπέραντο μολόγος τῆς, γιὰτὶ οἱ φιλενάδες τῆς παίζουνε βουβὰ πρόσωπα, μὴ μιλώντας ἢ μιλώντας γιὰ νὰ ποῦνε πῶς δὲ νοιώθουνε τίποτα. Μονόλογος δὶχως οὐσία, βαλμένος γιὰ νὰ ζουγραφίσῃ τὸ χαραχτήρα τῆς κόρης, μ' ἀληθινὰ πελαγώνοντας σὲ φιλοσοφικὰς θεωρίας τῆς ρούγας. Ἄλλου ἔχει σκηνὲς καὶ φράσεις πού μόνον σὲ μιὰ θεατρικὴ ἐπιθεώρηση σὰν τὰ ἑκκουσμένα «Παναθήναια» θὰ εἶχανε τὸν τόπον τους. Ἄλλου πάλι βγάνει φοβερὸ καὶ τρομερὸ λόγο ὁ Παλμιέρης γιὰ γάμο, γιὰ κοινωνία, γιὰ φιλολογία, γιὰ θέατρο. Ἄλλου φοβᾶται πῶς θὰ τὸν κάνουνε ἀνάγνωσμα οἱ ἐφημερίδες. Τεχνικὰ ἐλαττώματα ὅλα ἀπὸ τὰ πῦρ σπουδαία.

*

Ὁ συγγραφέας ἐπλάσε μὲσα στὴ φαντασία τοῦ ὀρισμένου τύπου καὶ πᾶσκει νὰ τοὺς δώσῃ στὴ σκηνή. Μὰ οἱ τύποι δὲ πλάθονται, ἀντιγράφονται ἀπὸ τὴ ζωὴ μὲ τὴν ἰδιαίτερη πνοὴ πάντα τοῦ τεχνίτη. Γ' αὐτὸ δὲν ἔκαμε τίποτε ἄλλο ἢ «Ἀτμοσφαῖρα» παρὰ νὰ μᾶς παρουσιάσῃ ἀψυχολόγητους, ἄσκαρους, ἄβαστους καὶ ἐλαττωματικούς ἀπὸ ἀθροῖ πινῃ αἰσθησι τύπους, πού ὁ καθένας τους, λέει πολλὰ ἀσυνάρτητα, μὰ πού ὅλοι μαζί δὲ λένε τίποτε.

Ἡ Λιλὴ πού διαβάσει τὸν Πλάτωνα, ἔπρεπε πρῶτα νὰ σκύψῃ νὰ διαβάσῃ τὸν κόσμο γύρω τῆς, καὶ ἂν λέει πῶς γιὰ τὸν κόσμο δὲν τὴ μέλει εἶναι γιὰτὶ δὲν τὸν ἔχει μάθει ἀπὸ τὴν ἀληθινὴν του μερίαν. Ὁ Παλμιέρης δὲν εἶναι μὲσα στὴν ἰδεολογία τοῦ δικηγόρου. Αὐτὸς εἶναι ἓνας ποιητὴς, μὲ τὴ σημασία πού σήμερον τὸν θέλει ἡ κοινωνία μας, δηλαδή ψευδοαριστοκρατίας ἔξω ἀπὸ τὰ πράγματα καὶ τὴν πραχτικὴν ζωὴ, καὶ μέγα στ' ἀχνὰ ὄνειρα καὶ στίς φιλοσοφικὰς θεωρίας. Ἡ Χρηστίνᾳ ἡ γυναῖκα τοῦ μὴ ἀχαραχτήριστη πού ἔτι κάνει τὸ κάνει γιὰτὶ τὸ θέλει, ὁ συγγραφέας καὶ ὄχι ὁ ἐαυτός τῆς. Ὁ κ. Νάρδῃς πολὺ θαμπός, πολὺ ἄψυχος, πολὺ ἄτονος. Ὅλα ψυχολογικὰ ἐλαττώματα τοῦ ἔργου ἀπὸ τὰ πῦρ σπουδαία.

Ὁ κ. Τσοκόπουλος νομίζει πῶς μὲ τὴν ἰδίαν ψευτιά πού γράφει τὰ χαριτωμένα τοῦ χρονογραφῆματα, μπορεῖ νὰ γράψῃ καὶ δράματα. Καὶ δὲν ἔχει ἄδικο. Ὁ ψεύτικος Τύπος, ἡ ψεύτικη κοινωνία, ὁ ψεύτικος θόρυβος τοῦ ἀναγνωρίζουν τὴ δουλειά. Σὲ μιὰ τέτοια ἀτμοσφαῖρα ὁ κ. Τσοκόπουλος πρέπει νὰ φαντάζῃ γιὰ φιλολογικὴ δόξα.

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

νᾶδρῃ τὴν ὁμορφιά του. Τὸ ἔργο του μοιάζει μὲ ἀκρογιαλιὰ πού θέλουμε νὰ τὴ διαδοῦμε καὶ ἀπὸ μακριὰ μᾶς φαίνεται ὁμαλὴ καὶ εὐκολοπάτητη, μὰ ἅμα ζυγώσουμε μᾶς δείχνει τόση ποικιλία καὶ ἀγριότητα μὲσα στ' ἀπότομα καὶ ἀνάνταπλα ἀνεβοκατεβάσματα τῶν βράχων τῆς πού τέλει ἀλλάζει τὴν ἀρχικὴν μᾶς ἐντύπωσιν. Ἐτσι λοιπὸν φυσικὸ εἶναι ἓνα τέτοιο ἔργο νὰ μᾶς φαίνεται βαρετό. Φανερώνεται σὰν εἰκόνα τοῦ ἀγγλικοῦ χαραχτήρα μὲ τὰ ἰδανικά του, μὲ τὰ βαθειὰ τοῦ αἰσθημάτων καὶ τίς παραδόξες ἀντίφασές του. Μοναχὰ λοιπὸν μιὰ ἀνάγνωσις τοῦ Meredith θὰ μᾶς κουράσῃ καὶ τίποτ' ἄλλο. Πρέπει νὰ τὸν μελετήσουμε καὶ μὲ προσπάθειαν νὰ μποῦμε βαθειὰ σ' ὅσα κρύβει μὲσα τοῦ ὁ συγγραφέας. Ἐχει ἐντελὴς διαφορετικὸν χαραχτήρα αὐτὸ τὸ ἔργο· πρέπει νὰ τὸ κρίνῃ κανεὶς ὅχι συγκριτικὰ μὲ ἄλλα ἔργα, ἀλλὰ κριτικὰ αὐτὸ μόνον τοῦ. Ὅτι καὶ ἂν εἶναι τὸ σημερινὸ μυθιστόρημα, πάντα κατὶ κοινὰ γνωρίσματα βρίσκονται μὲσα πού ἀκολουθοῦν τὸν ἐπίσημον νὰ ποῦμε τύπον. Αὐτὰ τὰ κοινὰ εἶναι: μιὰ ἐνέργεια πού βαδίζει δλοένα πρὸς τὴ λύσιν μὲ τίς διάφορες πλοκὰς καὶ ἐπεισόδια, καὶ τὰ πρόσωπα πού ἀνακατεῖνται στὴν ἐνέργειαν αὐτὴν καὶ μὲ ἀνάλησιν (ὄχι καὶ πάντα) μᾶς παρουσιάζουν ἓνα

τύπον ὀρισμένο ἢ ἓνα ἰδιαίτερον χαραχτήρα. Στὸ Meredith ὅμως κάθε ἄλλο παρ' αὐτὸ γίνεται. Ἐχει κατὶ ξεχωριστὸ καὶ τὴ τέχνην τοῦ αὐτοῦ ἔχει τὸ ἰδιαίτερον: πῶς ξεφεύγει ἀπὸ τὴν ἀδιαφιλονίκητη παράδοση πού ἔβλεψαν οἱ αἰῶνες. Τὴν ἀπομόνωση πού εἶχε στὴν πολιτικὴν τῆς ἡ πατρίδα τοῦ στὰ τελευταία χρόνια τὴν ἀκολουθεῖ καὶ αὐτός. Εἶναι μοναδικὸ χτῆμα τοῦ ἡ τέχνης του. Κοθὼς λέει ὁ Schwob, ὁ Meredith δὲ σκέπτεται ὥστε σὰν Ἀγγλος οὔτε σὰν τίποτ' ἄλλο παρὰ μόνον σὰ Meredith. Μὰ τέτοια ὅμως ἀλλοκοτοσύνη θάταν ἀδύνατον νὰ σταθῇ ἔξω ἀπὸ τὴν ἰδιότροπὴν Ἀγγλίαν πού τόσο σ' αὐτὴν ἔχει ριζώσει ὁ ἀτομισμός (individualism). Ἡ δύναμις, ἡ ἐπίδρασις τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος ἀντὶ νὰ κόβῃ στὸ κάθε ἄτομον τὴν ἐξέλιξιν πού θάχε δὶχως αὐτὴν ἴσα-ἴσα, στὸν τόπον αὐτό, τὸ βοηθεῖ σ' αὐτὴν. Ἐχομε συνηθίσει νὰ μὴ μπορούμε νὰ νοήσουμε τὴν ἰδέαν τῆς ἁρμονίας χωρὶς τὸ ἐξωτερικὸν τουλάχιστον ὁμοιόμορφο, μὰ οἱ Ἀγγλοὶ ἔχουν ἐντελὴς ἀλλοιωτικὴν γνώμην καὶ δέχονται τὸ ἀνόμοιον (non conformisme) ὅπως καὶ ἂν φανερώνεται. Ἐτσι μπορεῖ κανεὶς, μού φαίνεται, νὰ ἐξηγήσῃ πῶς στὴ βορεινὴ αὐτὴν χώρα βγήκανε τόσα πρωτότυπα καὶ ξένα ἀπὸ κάθε ἐπίδρασιν πνέματα. Τότος

Ο "ΝΟΥΜΑΣ",

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτη δρ. 10.

Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸν δρ. χρ. 12 1/2

Γιὰ τίς ἐπαρχίας δεχόμεστε καὶ τρίμηνας (3 δρ. τὴν τρίμηνα) συντρομῆς.

Κανένας δὲ γράφεται συντρομητὴς ἂν δὲ στείλλει μπροστὰ τὴ συντρομὴν του.

20 λεπτὰ τὸ φύλλον λεπτὰ 20

Τὰ περασμένα φύλλα τοῦ Νουμά πούλιουνται στὸ γραφεῖο μᾶς στὴ διπλὴ τιμὴ.

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κιόσκια (Σύνταγμα, Ὁμόνοια Ἑθν. Τράπεζα Ὑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς ὑπογείου Σιδηροδρόμου (Ὁμόνοια), στὸ κιόσκιο Γιαννοπούλου (Χαυτεῖα), στὸ βιβλιοπωλεῖο Ἑστίας» Γ. Κολάρου.

Στὴν Κέρκυρα καὶ Πάτρα στὰ Πραχτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων, στὸν Πύργο στὸ βιβλιοπωλεῖο τοῦ κ. Κ. Βαρουξῆ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Μιστριωτοπολιτικά—Τὶ γράφει ἡ ὁ «Νεολόγος»—Καὶ σόλοικος—Γράμμα ἀπὸ τὸ Φανάρει.

ΠΑΛΙ μὲ τὸν κ. Μιστριώτη θὰ σὰς ἐνοχλήσουμε σήμερον, καὶ νὰ μᾶς συμπαθάτε, μὰ δὲν εἶναι δικό μας τὸ φταίξιμον. Μᾶς ἐνοχλοῦν τόσο ἀπὸ τὴν Πόλιν γιὰ λόγον τοῦ καὶ μᾶς ἐνόχλησε τόσο λόγον τοῦ, γράφοντας γιὰ τὴν Πόλιν στοὺς «Καιροὺς» τῆς Τρίτης, πού, θέλοντας καὶ μὴ, σὰς ἐνοχλοῦμε καὶ μεῖς.

Καὶ λοιπὸν ὁ κ. Μιστριώτης—μάθετέ το, Πανέλληνες!—πῆγε καὶ στὸ Τούρκικο Κοινοβούλιον. «Ὅτε ἐπεσκέψθην τοῦτο πάραυτα ἦλθον πρὸς με ὁ κ. Καρολίδης, ὁ κ. Μπούσιος καὶ κατ' ὅλον εἶπεῖν, πάντες οἱ παρόντες Ἑλλήνες βουλεύονται, οἵτινες ἐν ὁματι ἐπορεύθησαν πρὸς τὸν Πρόεδρον καὶ ἠξιώσαν ἵνα δοθῇ μοι ἐπιφανὴς θέσις. Ὁ κ. Πρόεδρος εὐχαρίστως συναινέσας εἰς τὴν αἰτησὶν παρεχώρησέ μοι

ἀτομικὸς χρωματισμός, τόσο ἰδιαίτερον ἐγὼ, δύσκολα κανεὶς βρίσκει σὲ ἄλλες χώρες τόσο στὴ φιλολογία ὅσο καὶ στίς ἄλλες τέχνες καὶ ἐπιστῆμες. Ἡ ἰδέα τοῦ ὁμοιόμορφου στὴν τέχνην εἶναι καθολικὴ νὰ ποῦμε. Φανερώνεται μὲ τίς ἀπαιτήσεις ποῦχει κάθε γοῦστο ἀλλάζοντας ἢ περιορίζοντας τὴν ἀτομικὴν πρωτοβουλία ὑποταγμένη καὶ αὐτὴ στοὺς ἄγραφους νόμους τῆς κοινῆς ἀντίληψης—ποτὲ παντοτεινῆς ἀλλὰ πάντα συμφωνῆς μὲ τίς αἰτίες τῆς—καὶ στίς ἐπιβλητικὰς διαταγὰς πού δίνει τὸ γενικὸ αἶσθημα. Ἡ γενικὴ ἰδέα τοῦ καλοῦ αὐτόματη καὶ ἀβίαστα βγαίνει σὰν συνισταμένη—γιὰ νὰ τὸ ποῦμε σύμφωνον μὲ τὸν ὅρον τῆς φυσικῆς—τῶν μερικῶν ἰδεῶν τοῦ ἐνὸς ἢ τᾶλλον τοῦ. Φυσικὰ λοιπὸν εἶναι στενὰ ἐνωμένη μὲ τὴν γενικὴν γνώμην πού ἔχει σχηματισθῇ γιὰ τὴν ἁρμονίαν. Ὁ καιρὸς στὸ τρέξιμόν του τὴν ξανοίγει, τὴν κάνει νὰ προχωρῇ πάντα ὅμως ὅχι πῶς μακριὰ ἀπὸ τὸ σημεῖον πού δὲν ἔχει κίνησιν νὰ ρίξῃ τὴν γενικὴν γνώμην. Ἐτσι θριαμβεῖ τὸ «πᾶν μέτρον ἄριστον». Κάθε ἀσυμμετρία, κάθε ὑπερβολὴ μπαίνει, πρὶν νὰ γίνονται δεχτά, στὸ καλοῦται κάθε ἐποχῆς. Τὸ μέτρο ὅμως εἶπαμε πῶς γίνεται ἀπαραίτητη συνθήκη τῆς αἰσθητικῆς· ἄραγε ὅμως αὐτὸ δὲν ἔχει τίποτα τὸ κακόν; Ναι ἔχει κακὸ πῶς περιορίζει τὴν ἀνάπτυξιν ἐνὸς μεγάλου νοῦ καὶ ἐμποδίζει τὸ τράβηγμα σὲ ἀπάτητα χρώματα. Μὰ αὐτὸ μόνον φαινομενικὸν εἶναι, γιὰτὶ ἴσα ἴσα μὲ τὴν συνθήκην ποῦπαμε παραπάνω ἢ ἐξέλιξιν σὲ κάθε εἶδος γίνεται ζωντανώτερη καὶ τὸ τέλει—σχετικὸ πάντα—ἐρχεται πῶς γλήγορον.

(Στᾶλλα φύλλον τελιώνει)

N. B. ΦΑΝΔΡΙΔΗΣ